

ОБЛІК, АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ ЯК ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Постановка проблеми. Розвиток ринкової економіки України, свідчить про необхідність синхронності, погодженості перебудови не тільки державних пріоритетів в політиці, але і управлінських функцій держави, в числі яких важливе місце відводиться обліковим, контрольним і аналітичним. Загальновідомо, що облік, контроль і аналіз як взаємопов'язані управлінські функції формують інформаційну базу для управлінських рішень на будь-якому рівні. Бухгалтерському обліку об'єктивно властива контрольна функція. В той же час бухгалтерський облік є важлива ланка інформаційної бази державного фінансового контролю і бюджетування. Облік і контроль формують інформаційну базу для управлінських рішень на будь-якому рівні. Так, в процесі бухгалтерського обліку (як функції і стадії загального процесу управління), повинен забезпечуватися: 1) контроль за наявністю і рухом державного майна; 2) контроль за раціональним використанням державних ресурсів відповідно до затверджених норм, нормативів і кошторисів; 3) контроль за станом виданих і отриманих (державою) зобов'язань; 4) контроль за ефективністю, доцільністю і законністю господарських операцій державних організацій [1-2].

Таким чином, дані бухгалтерського обліку, аналізу використовуються для контролю, тобто одним з основних джерел інформації про об'єкти контролю при проведенні контрольних заходів є матеріали бухгалтерського обліку і звітності (так, звітність, сформована системою бухгалтерського обліку, є основним джерелом інформації про стан або функціонування тих або інших об'єктів контролю, тобто основним інформаційним забезпеченням фінансового контролю і бюджетування, інформаційною базою при проведенні ревізій і перевірок, а також різного роду аналітичних заходів). Необхідно також відмітити і взаємозв'язок контролю і аналізу руху фінансових ресурсів. Так, дані контролю часто є основою для проведення фінансово-економічного аналізу виконання бюджетів і фінансово-майнового стану будь-якого підприємства. З іншого боку, під час аналізу реалізуються і контрольні функції. Аналітичні процедури із застосуванням різних методів фінансово-економічного аналізу використовуються в ході планування, проведення контрольних заходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми обліку, аналізу і контролю, у тому числі і фінансового, вже тривалий час є об'єктом уваги учених. Так, цим питанням присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних учених: М. Білухи, Ф.Бутинця, О. Василика, Ю. Данилевського, І. Стефанюка, В.М. Федосова, Д. Ірвіна, Д. Хана, Х. Хевенса та ін. [1-3].

Постановка завдання. На наш погляд, якісна інформація обліку, в першу чергу, про законність, доцільність і ефективність фінансово-господарських операцій, що ініціюють державні фінансові потоки, є важливим чинником ухвалення вірних управлінських рішень. Структура ж системи основних об'єктів обліку, контролю і аналізу (майно господарюючих суб'єктів, джерела формування активів, господарські процеси) багато в чому визначає її динаміку, яку і складають фінансові ресурси. Слід відмітити, що, коли в процесі руху майна і джерел його формування утворюються, розподіляються, витрачаються грошові кошти, виникають грошові потоки. По суті ж, грошові потоки - один з основних елементів фінансових ресурсів.

Інформація про рух фінансових ресурсів повинна фіксуватися у відповідній звітності суб'єкта господарювання. Від якості інформаційної насиченості цієї звітності багато в чому залежить якість контролю фінансових потоків. Формування ж звітності, здійснює система обліку. В зв'язку з важливістю не тільки аналізу, контрольної і облікової

функції для формування якісної інформації про фінансово-господарську діяльність на будь-якому рівні (організація, держава) необхідно розглянути деякі питання бухгалтерського обліку, аналізу і контролю фінансових ресурсів докладніше.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під єдиною системою бухгалтерського обліку фінансових ресурсів, на наш погляд, треба розуміти впорядковану і регламентовану для кожного рівня управління систему процедур визначення, збору, вимірювання, реєстрації, обробки і передачі даних про ресурси на макро- і мікрорівнях господарювання для їх контролю, порівняння (даних, отриманих на різних рівнях господарювання і державного управління) і можливості ухвалення управлінських рішень як відповідними органами державної влади і управління, так і адміністрацією державних підприємств і установ. Система обліку фінансових ресурсів має ієрархічну структуру. Кожен її ступінь відповідає потребам в інформації для ухвалення рішень на певному рівні управління фінансовими ресурсами (наприклад, на рахунках казначейства обліковується і контролюється лише оборот грошових коштів). У відповідності з вищезгаданим визначенням єдину систему обліку фінансових ресурсів держави можна розділити на два взаємопов'язаних рівня - мікрорівень і макрорівень. При цьому багато питань обліку фінансових ресурсів в даний час залишаються відкритими.

Наприклад, на сьогодні бюджетний облік не дає відповіді в повному обсязі про розміри пасивів і активів для певних секторів економіки, коли вони виникають і кому належать. На нашу думку, необхідно регулярно здійснювати процедуру інвентаризації всієї наявної державної власності незалежно від її форм, передбачивши при цьому відповідні механізми розмежування власності і її справедливої оцінки, розробити формати звітності за наслідками інвентаризації державної власності (за територіальними одиницями), а також системи обліку, контролю і аналізу всіх операцій. Природно, що всі відхилення від запланованих або еталонних показників повинні бути пояснені з розшифровкою причин.

Слід також згадати, що одним з основних методів удосконалення обліку фінансових ресурсів держави є оновлення системи статистичного забезпечення державних фінансів. Дана система повинна забезпечити статистичні дані, на основі яких економісти, політики і аналітики могли б послідовно і системно вивчати фінансові операції, фінансове положення і ситуацію з ліквідністю сектора державного управління. Така система дозволить складати повний баланс ресурсів сектора державного управління [2-3].

В той же час одним з важливих питань обліку, контролю і аналізу фінансових ресурсів є якість відповідної звітності.

В цілях дієвості і ефективності контролю і аналізу фінансових ресурсів в умовах ринкової економіки повинні бути розроблені найбільш інформаційномісткі і, в той же час, зручні для читання формати звітності, що відображають кількісні і якісні показники, що характеризують державні фінансові ресурси (що виникають, наприклад, в ході виконання державних програм, державних замовлень). Відповідно повинні бути визначені кількісні і якісні показники, що характеризують цілі, що досягаються тими або іншими фінансово-господарськими операціями, що ініціюють рух фінансових ресурсів. Причому особливу увагу необхідно приділити звітності на мікрорівні, тобто рівні окремих господарчих суб'єктів і їх взаємозв'язаних груп.

Відомо, що виконання заходів, передбачених Програмою реформування бухгалтерського обліку і звітності у відповідності з міжнародними стандартами фінансової звітності, Міністерством фінансів затверджені численні положення по бухгалтерському обліку, що значно розширюють інформаційну місткість бухгалтерської звітності для користувачів.

Групи показників, які необхідно вносити до форм звітності, не відрізняються ні повнотою, ні системним взаємозв'язком, а дублюють один одного. Іншими словами, як бухгалтерська, так і статистична звітність не відрізняється ні повнотою (цілісністю), ні

системністю, ні взаємозв'язком. З іншого боку, навряд чи можна отримати всю необхідну інформацію для фінансового контролю з одного звіту.

Слід також відзначити, що, перш за все, в цілях удосконалення контролю державних фінансових ресурсів бухгалтерська звітність господарюючих суб'єктів повинна включати дані в натуральних одиницях вимірювання в зв'язку з тим, що роль нефінансових даних в ухваленні управлінських рішень досить важлива. Наприклад, в певних випадках (при наданні бюджетних коштів юридичним особам), можуть встановлюватися соціальні показники.

При реалізації перерахованих пропозицій по удосконаленню звітності слід виходити з того, що вона не є самоціллю. Звітність, що формується системою бухгалтерського обліку, є основним джерелом інформації про стан (структуру) використання державних коштів. Іншими словами, бухгалтерська звітність підприємств є за своєю суттю цілісною системою взаємозв'язаних і взаємообумовлених даних про майновий і фінансовий стан підприємства, про зміст і результати її фінансово-господарської діяльності. Її дані - один з найважливіших інформаційних джерел державного фінансового контролю. Загалом і в цілому з погляду державного фінансового контролю дані бухгалтерської звітності необхідні для формування повного і об'єктивного представлення державних фінансових контролерів про майновий і фінансовий стан підприємства, про зміст і результати її фінансово-господарської діяльності. Все це дає підставу затверджувати, що вдосконалення бухгалтерської звітності, дозволить зробити державний фінансовий контроль ефективнішим і дієвим. В цілому ж державний фінансовий контроль, як одна з функцій управління державними фінансовими ресурсами і фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання сам по собі передбачає необхідність постійного пошуку шляхів вдосконалення системи отримання управлінської інформації.

Слід підкреслити, що бухгалтерський облік, контроль і аналіз як взаємозв'язані управлінські функції формують інформаційну базу для управлінських рішень. У свою чергу, найважливішою інформаційною базою для контролю є бухгалтерська звітність (звітність як фінансового, так і управлінського обліку) [3].

Необхідно перш за все встановити причинно-наслідкові зв'язки виявлених відхилень, що дозволяють розробити конкретні пропозиції і рекомендації по поліпшенню роботи об'єкту господарювання, що перевіряється (при цьому запропоновані висновки за наслідками контролю повинні виходити за рамки окремих випадків і дозволяти ухвалювати узагальнені рішення). Тобто в процесі контролю не просто виявляються відхилення, але і попереджається само їх виникнення (наприклад, порушення, розкрадання, помилки), встановлюється вірогідність негативних тенденцій.

Цілком зрозуміло, що від якості інформаційної системи залежить правильність господарських рішень по операціях з державними матеріальними і нематеріальними цінностями на всіх рівнях управління і у всіх аспектах господарювання.

Висновки. Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок про те, що основне значення аналізу, обліку і контролю в широкому сенсі полягає у формуванні повної і об'єктивної картини про рух державних фінансових ресурсів і фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання.

Це дозволяє об'єктивно оцінювати економічну ситуацію на мікро- і макрорівні економіки. Таким чином, органи фінансового контролю допомагають адміністрації державних підприємств, державним службовцям (включаючи керівництво органів управління) не тільки в отриманні і тлумаченні інформації, але і ефективнішому рішенні своїх завдань, ухваленні правильних управлінських рішень. Облік, аналіз і контроль повинні забезпечити виконання таких завдань.

1. Інформаційно забезпечити діяльність підприємств будь-яких організаційно-правових форм, форм власності і видів діяльності (профілю), об'єднань, підприємців на предмет виконання ними нормативно-правових актів, що містять юридичні норми,

регулюють відношення, що виникають в процесі їх фінансово-господарської (підприємницької) діяльності, і управління цими відносинами

2. Макрорівень - контроль установ, підприємств з державною участю або пов'язаних з діяльністю держави (що використовують в своїй діяльності держвласність, виконують державні замовлення і завдання, відносно яких надані державні гарантії, і інші забезпечення, що мають надані органами державної влади податкові, митні і інші пільги і переваги і так далі) на предмет ефективності різних аспектів їх фінансово-господарської діяльності(оцінка ефективності); визначення доцільності їх діяльності (по її напрямках, або сегментах). Як доповнення до цього завдання слід рахувати розробку варіантів оптимізації систем управління фінансово-господарською діяльністю вищевказаних суб'єктів господарювання і виявлення резервів підвищення ефективності діяльності вищезгаданих суб'єктів на фінансові потоки в державі.

3. Своєчасність і повноту розрахунків по виконанню замовлень, планових завдань по наданню послуг і дотриманням нормативів фінансових витрат.

6. Квотування(введення кількісних і вартісних обмежень на певний строк по певних товарах, роботах і послугах) і виконання експортних і інших квот (квот на експорт сировини, вилов риби і ін.).

7. Законність і правильність надання і використання податкових, митних і інших фінансових пільг суб'єктам господарювання.

8. Контроль за правильним (законним) і економічно підтвердженим розподілом всіх видів платежів і асигнувань затвердженого бюджету.

Необхідно зазначити, що вище приведені пункти лише деякі, на наш погляд, найбільш важливі і очевидні завдання, що стосуються аналізу, обліку і контролю. Виконання перелічених завдань дозволить покращити управління державними фінансовими ресурсами і фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання.

Анотація

В статті розглянуто функціональні особливості обліку, аналізу і контролю в системі управління на мікро- і макрорівні економіки.

Аннотация

В статье рассмотрены функциональные особенности учета, анализа и контроля в системе управления на микро- и макроуровне экономики.

Summary

The article deals with the functional features of accounting, analysis and control in the management of the micro-and macro-level economy

Список використаної літератури:

1. Информационные технологии в бизнесе / Под ред. М.Желени. – СПб: Питер, 2002. – 1120 с.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996-XIV від 16.07.1999 року // <http://www.dtkt.com.ua>.
3. П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №87.// <http://www.dtkt.com.ua>.
4. Савчук В.П. Фінансовий менеджмент підприємств. - К.: «Максимум», 2001.– 600с.